

De Thema

EDITIE I - 2025

**Interview met Rick
Lawson**

**Maak kans om een prijs
te winnen !**

Podcast aanraders

**Strafrecht, Oud-
heid en Ver-
kiezingen ...**

Inhoud.

Welkomstwoord / 2

Het Japans 'gijzelaars rechtssysteem' / 3

De moord op Lindsay Hawker / 5

True crime series, a Must-watch? / 9

Schaakpuzzel / 12

Podcast aanraders / 13

Cyclopen, Plato en de rechtsstaat / 15

Belastingontduiking in het oude Athene /17

Interview met Prof. Lawson / 19

Kruiswoord / 26

Duitse Verkiezingen / 27

Amerikaanse Verkiezingen 101 / 31

Literatuurlijst / 34

Waarde lezer,

Als nieuwe mediacommissie presenteren wij jullie graag de eerste Thema van dit nieuwe academische jaar. Nu de tentamens alweer achter de rug zijn, is het de hoogste tijd voor, wat wellicht ondertussen al een traditie genoemd mag worden, een nieuwe editie van ons blad. Deze keer zullen oude en vertrouwde rubrieken weer aan bod komen, zoals de podcast aanraders en, speciaal voor de criminologen onder ons, een case study. Maar daarnaast bevat het ook zeker een breed scala aan nieuwe onderwerpen. Van het Japanse strafrecht tot de filosofie van Plato en van de Duitse verkiezingen tot belastingontwijking bij de Grieken; je vindt het allemaal terug! Het is allemaal zeker de moeite waard om te lezen en nu het buiten zo koud en grijs weer is, biedt de Thema een perfecte gelegenheid om dit heerlijk binnen met een kopje thee op de bank te lezen.

Wij vonden het enorm leuk om de eerste Thema van dit academisch jaar vorm te geven en hopen ook dat jullie het met plezier en interesse zullen lezen.

Met hartelijke groet,
De Mediacommissie 24/25

Het Japanse 'gijzelaars rechtssysteem'

Verdacht zijn in een strafzaak is nooit een ideale situatie, maar al helemaal niet in Japan. Waar Nederland een veroordelingspercentage van 93% (2023) kent, is dit in Japan maar liefst 99.8%. Dat betekent dat slechts 0.2% van alle verdachten wordt vrijgesproken. Dit terwijl beide landen de onschuldpresumptie en de mogelijkheid voor de verdachte om zich te beroepen op ontoerekeningsvatbaarheid kennen. Hoe kan dit verschil zo groot zijn?

Druk om te veroordelen

Uit onderzoek van Rasmusen en Ramseyer (Harvard Law School) blijkt dat de carrières van Japanse rechters er vaak onder lijden wanneer zij kiezen om een verdachte vrij te spreken. Dit is vooral het geval wanneer er sprake is van een politiek gevoelige zaak of wanneer de vrijspraak te wijten is aan een brede interpretatie van een wetsartikel of begrip dat ten grondslag ligt aan de veroordeling (denk hierbij aan de definitie van 'mentale capaciteit'). Rechters voelen in dit soort gevallen een druk om te veroordelen, omdat kiezen voor vrijspraak nadelige carrière-gevolgen kan hebben.

Gijzelaars Rechtssysteem

De druk om te veroordelen wordt eerder in het proces al gevoeld door de politie en het OM. De manier waarop zij te werk gaan wordt door kritische Japanners ook wel het 'gijzelaars rechtssysteem' genoemd. Om te beginnen duurt het voorarrest in beginsel niet langer dan 23 dagen per strafbaar feit. Bepaalde gedragingen kunnen echter onder meerdere strafbare feiten vallen, waardoor het mogelijk is om maandenlang vast te zitten zonder ooit de binnenkant van een rechtszaal te hebben gezien. Bovendien mag de officier van justitie de rechter daarna nog verzoeken om het voorarrest te verlengen en dit verzoek wordt vrijwel altijd toegewezen. Verder is het ondervragen van verdachten die zich beroepen op hun zwijgrecht een veelvoorkomend fenomeen en worden verdachten regelmatig door middel van fysiek en verbaal ge-

weld geforceerd om een (valse) bekentenis af te leggen. De officier van justitie stelt in sommige gevallen een verklaring op die afwijkt van wat de verdachte daadwerkelijk heeft gezegd, maar zet de verdachte zodanig onder druk dat deze er toch voor kiest om de verklaring te ondertekenen. Dit terwijl artikel 38 van de Japanse Grondwet bepaalt dat bekentenissen die onder dwang, marteling, bedreiging, of na langdurige detentie zijn afgelegd, niet als bewijs mogen worden toegelaten. Hoewel deze praktijken dus volledig tegen de Grondwet ingaan, staat het Japanse systeem er bekend om.

Vrijspraak Iwao Hakamada

Een voorbeeld van iemand die slachtoffer is geworden van het Japanse systeem is Iwao Hakamada. Hakamada werd in 1968 veroordeeld voor de moord op vier mensen. Zijn veroordeling was voornamelijk gebaseerd op een valse bekentenis die hij heeft moeten afleggen tijdens zeer intensieve en

en langdurige ondervragingen, waarbij hij onder andere werd geschopt door de politie. Dit terwijl artikel 38 van de Japanse Grondwet, naast het verbod op geforceerde bekentenissen, ook bepaalt dat een verdachte niet enkel op basis van zijn eigen bekentenis mag worden veroordeeld. Technisch gezien was er in deze zaak wel sprake van fysiek bewijs, maar dit bewijs was gering en er viel veel tegenin te brengen. Uiteindelijk werd aan Hakamada de doodstraf opgelegd, al is deze nooit ten uitvoer gelegd. Dit resulteerde in een triest wereldrecord: met een verblijf van 45 jaar in de dodencel werd Hakamada in 2011 de langstzittende terdoodveroordeelde. Na de vondst van een nieuw DNA-bewijs dat zijn onschuld zou kunnen aantonen, werd hij in 2014 voorlopig vrijgelaten. In 2024, tien jaar na de voorlopige vrijlating en 56 jaar na de veroordeling, werd hij eindelijk vrijgesproken.

Culturele factoren

De Japanse samenleving is erg collectivistisch, terwijl Nederland juist vast blijft houden aan de individualistische Verlichtingsidealen. De verschillende veroorde-

lingspercentages zouden verklaard kunnen worden door te kijken naar deze culturele verschillen. Wanneer er een misdrijf wordt gepleegd in Nederland, houdt de rechter rekening met de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Vrijspraak op grond van ontoerekeningsvatbaarheid komt in Nederland niet vaak, maar toch wel regelmatig voor. In Japan lijkt de focus meer te liggen op het onrecht dat de maatschappij is aangedaan doordat het feit is begaan. Veroordelen is dan noodzakelijk om de samenleving weer enigszins in balans te brengen. De persoonlijke omstandigheden van de verdachte verdwijnen naar de achtergrond, aangezien toerekeningsvatbaarheid geen rol van betekenis speelt bij het terugbrengen van de balans in de samenleving. Het feit is immers begaan en de gevolgen zijn zichtbaar, ongeacht of de verdachte toerekeningsvatbaar is of niet.

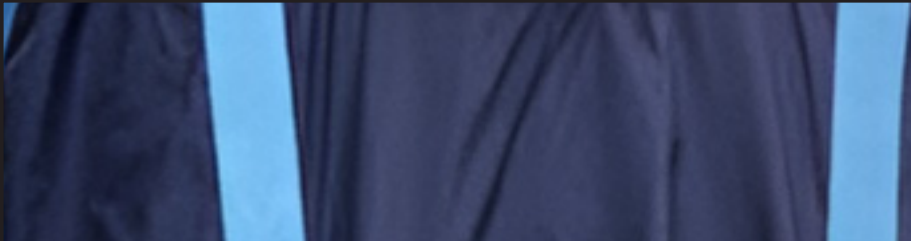
Hoewel de persoonlijke omstandigheden van de verdachte geen grote rol lijken te spelen in de Japanse rechtszaal, kan de verdachte wel baat hebben bij het aannemen van een onderdanige houding en het aanbieden van zijn excuses. Wanneer hij laat zien dat hij spijt heeft van zijn gedragingen, leert de praktijk ons dat de rechter een minder hoge straf oplegt. Door zich onderdanig op te stellen, erkent de verdachte dat hij fout zat en wordt een deel van de balans hersteld, waardoor een zware straf opleggen niet meer nodig is. Om deze reden is het vaak voordeliger voor de verdachte om schuld te bekennen en excuses aan te bieden dan om zichzelf te verdedigen. Ervoor kiezen om jezelf te verdedigen betekent namelijk dat je de inbreuk op de sociale harmonie niet erkent en staat daarom op gespannen voet met de collectivistische waarden van de Japanse samenleving.

Conclusie

Hoewel Japan trots lijkt te zijn op haar torenhoge veroordelingspercentage, zullen de slachtoffers van het 'gijzelaars rechtssysteem' daar hoogstwaarschijnlijk anders over denken. De praktijken die regelmatig in Japan terug te zien zijn, maken een inbreuk op de grondrechten van burgers en zijn dan ook volstrekt onacceptabel. Een hervorming is noodzakelijk om gevallen zoals die van Iwao Hakamada te voorkomen.

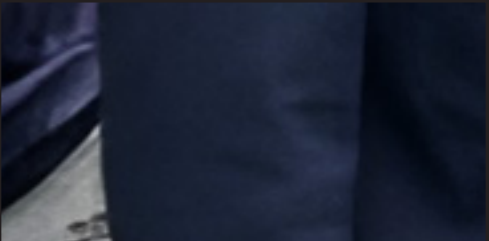
MOORD OP

LINDSAY

HAWKER

Japan staat wereldwijd bekend als een van de veiligste landen, met een zeer laag moordcijfer in vergelijking met andere landen. Omdat moordzaken zeldzaam zijn, krijgen de zaken die wel plaatsvinden vaak uitgebreide media-aandacht. De zaak Tatsuya Ichihashi is een van de meest beruchte misdaadzaken in Japan. Het betreft de moord op Lindsay Ann Hawker, een 22-jarige Britse vrouw, door Tatsuya Ichihashi in 2007. Deze zaak kreeg wereldwijde aandacht vanwege de gruwelijke details, de jarenlange zoektocht naar de dader en de fouten in het politieonderzoek. In dit artikel analyseren we de achtergrond van zowel het slachtoffer als de dader, de gebeurtenissen die tot de moord hebben geleid, de nasleep ervan en de lessen die hieruit kunnen worden getrokken.

Een Moord, een Vlucht en een Nieuw Gezicht

Lindsay Ann

Lindsay Ann Hawker werd geboren op 30 december 1984 in Coventry, Engeland. Ze was een getalenteerde en geliefde jonge vrouw die afstudeerde aan de Universiteit van Leeds met een graad in biologie. Na haar studie besloot ze een jaar les te geven in het buitenland en ging ze via een taalinstituut werken als Engelse lerares in Japan. Lindsay stond bekend om haar vriendelijkheid, intelligentie, en avontuurlijke geest.

Tatsuya Ichihashi

Tatsuya Ichihashi werd geboren in 1979 in een welgestelde Japanse familie. Zijn vader was een gerespecteerde arts die in een ziekenhuis werkte, en zijn moeder was tandarts. Dit duidt erop dat het gezin financieel goed verzorgd was en een bepaalde mate van prestige genoot. Hij studeerde zelf aan een prestigieuze universiteit, maar maakte zijn studie niet af, wat mogelijk een bron van

teleurstelling was voor zijn ouders. Er wordt aangenomen dat Ichihashi opgroeide in een omgeving met hoge academische en sociale verwachtingen, wat niet ongebruikelijk is in welgestelde Japanse families. In dergelijke kringen worden kinderen vaak aangemoedigd om uit te blinken in hun studie en carrière. Zijn gedrag werd door vrienden en familie omschreven als "teruggetrokken en vreemd". Ichihashi had een geschiedenis van obsessief gedrag en stond bekend om zijn sociale isolatie. Ondanks zijn bevoorrechte achtergrond leek hij moeite te hebben om een normaal leven te leiden.

Het verhaal

Lindsay was een enthousiaste en avontuurlijke vrouw die na haar studie besloot een jaar naar Japan te gaan. Het was haar droom om zichzelf verder te ontwikkelen, niet alleen academisch, maar ook door de betoverende en onbekende cultuur van Japan van dichtbij te ervaren. Voor haar was dit een kans om een nieuw hoofdstuk in haar leven te beginnen. In Japan begon ze met het geven van Engelse lessen aan de grootste taalschool van het land, een kans

om een nieuw hoofdstuk in haar leven te beginnen. In Japan begon ze met het geven van Engelse lessen aan de grootste taalschool van het land, een kans die ze aangreep om zichzelf financieel te ondersteunen en tegelijkertijd nieuwe mensen te ontmoeten.

Lindsay voelde zich snel op haar gemak in het bruisende Tokio. De stad fascineerde haar; de neonlichten, de drukte, en de unieke mix van traditie en moderniteit trokken haar aan. Ze werd verliefd op de Japanse levensstijl, en hoewel alles nieuw was, voelde ze zich altijd veilig. In een e-mail aan haar ouders schreef ze zelfs dat ze zich veiliger voelde in Japan dan in het Verenigd Koninkrijk. Haar woorden klonken geruststellend, maar zouden later een bittere nasmaak achterlaten bij haar ouders.

Op een avond, toen Lindsay op weg was naar huis, kwam ze een man tegen. Het was Tatsuya. Hij sprak haar aan en beweerde dat hij een van haar studenten was. Lindsay, die al haar studenten goed kende, herkende hem echter niet. Onmiddellijk voelde ze een zenuwachtige spanning, maar probeerde het gesprek kort te houden. Ze stapte weer op haar fiets en reed verder, haar gevoel van ongemak snel achter zich latend.

Toen Lindsay eindelijk thuis kwam, zag ze tot haar schrik dat Tatsuya haar had gevolgd. Hij stond daar en vroeg of zij hem herkende. Lindsay, die zich ongemakkelijk voelde, antwoordde van niet. Toch bleef hij aandringen. Tatsuya zei dat hij dorst had en vroeg of hij misschien een glas water mocht drinken. Lindsay stemde toe, in de veronderstelling dat ze veilig was omdat ze huisgenoten had.

Tatsuya legde uit dat hij in het buitenland wilde studeren en dringend iemand nodig had om hem Engels te leren. Hij bood haar een aantrekkelijk uurloon aan en stelde voor om in een café af te spreken om te leren. Lindsay dacht dat het een goede manier zou zijn om wat extra geld te

verdiene. Onbewust ging ze akkoord, niet wetende dat deze beslissing haar leven voorgoed zou veranderen.

Hij gaf haar een blad met een tekening van haar en zijn telefoonnummer. Haar huisgenoten waren bezorgd en waarschuwden haar voorzichtig. Ze vroegen zich af of ze wel veilig was met deze man en adviseerden haar om niet naar het café te gaan. Maar het avontuurlijke karakter van Lindsay kreeg de overhand.

Voordat ze op weg ging naar haar afspraak, plaatste ze een laatste post op Facebook: "Love you lots, don't worry about the guy who chased me home, it's just crazy Japan." Het klonk luchtig, alsof ze de situatie niet serieus nam. Maar Lindsay zou nooit meer terugkomen.

Er is beeldmateriaal van de les in het café aangetroffen door de politie, en het was angstaanjagend. Gedurende de les was te zien hoe Lindsay steeds ongemakkelijker werd, zichtbaar worstelend met de situatie. Ze schoof meerdere keren verder van Tatsuya weg. Na de les maakte Tatsuya overdreven handbewegingen en beweerde dat hij het geld

thuis had laten liggen. Hij stelde voor om snel naar zijn huis te gaan zodat hij haar daar kon betalen, aangezien hij dichtbij het café woonde.

Ze namen allebei een taxi naar zijn appartement. Toen Lindsay uitstapte, vroeg ze de chauffeur te wachten, omdat ze daarna meteen naar huis wilde gaan. Maar na ongeveer een kwartier wachten, begon de taxichauffeur te twifelen. Hij dacht dat Lindsay van gedachten was veranderd en besloot uiteindelijk weg te rijden.

Pas twee dagen later, toen haar huisgenoten niets van haar hadden gehoord, raakten ze in paniek en belden de politie. De agenten gingen naar Tatsuya's appartement, maar tot hun schrik wist hij te ontsnappen, ondanks de aanwezigheid van negen politieagenten en het feit dat hij met

blote voeten vluchtte. Bij een doorzoeking van zijn appartement deden ze een gruwelijke ontdekking: op zijn balkon stond een bad vol aarde, bedekt met bloemzaden. Maar dat was niet alles. De hand van Lindsay was duidelijk zichtbaar op de oppervlakte van de aarde. In een verschrikkelijke wending bleek dat Tatsuya haar op een wrede en onmenselijke manier had verkracht en vermoord. Tot de gruwel van de onderzoekers had hij haar haar volledig afgeschoren en verzameld, zodat haar hoofd kaal was.

De zoektocht naar Tatsuya begon onmiddellijk. Hij nam een nieuwe identiteit aan en werkte in de bouwsector. Wat het meest verontrustend was, was zijn uiterlijke transformatie. In zijn wanhopige poging om zijn identiteit te verbergen, had Tatsuya zijn eigen gezicht verminkt. Hij had een deel van zijn lippen afgesneden en zijn neus met stalen draden strakker gemaakt.

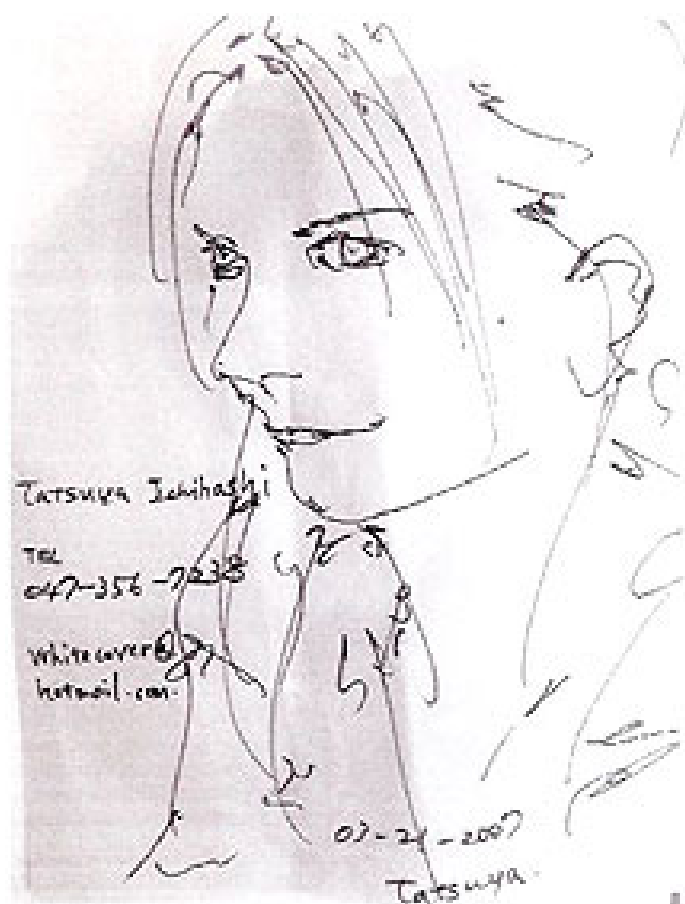
Tijdens zijn vlucht bezocht Tatsuya verschillende tempels, hopen op een soort verlossing, zoals sommige oude tradities zouden leren. In de tijd die hij doorbracht met vluchten, verzamelde hij met zijn baan meer dan 10.000 euro, waarmee hij zich een plastisch chirurg kon veroorloven. Het was deze ingreep die uiteindelijk zijn ondergang betekende. De kliniek waar hij zijn operatie onderging, merkte de verdachte littekens op en meldde dit bij de politie.

De volgende dag verscheen Tatsuya's nieuwe gezicht op het nieuws, vergezeld van een oproep om informatie, met een beloning van ongeveer 120.000 euro. Hij panikeerde en ging weer op de vlucht. Hij probeerde met een ferry naar een afgelegen Japans eiland te ontsnappen, maar iemand herkende hem. De politie pakte hem op, en zijn lange vlucht was eindelijk voorbij.

Tatsuya werd veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf, ondanks de mogelijkheid van de doodstraf in Japan. De rechter hield rekening met het feit dat het zijn eerste misdrijf was, dat hij vergeving zocht en zich schuldig voelde voor zijn daden. Maar het werd pas echt bizar toen er een ongebruikelijk fenomeen begon te ontstaan rondom zijn vlucht. Een vreemde groep mensen ontwikkelde een obsessie voor hem. Ze vormden als het ware een fanclub, en hun bewondering

voor zijn gruwelijke daden groeide.

Gedurende zijn vlucht hield Tatsuya een dagboek bij, waarin hij zijn gedachten en ervaringen op tekende. Het boek werd een bestseller en werd meer dan 100.000 keer verkocht. De familie van Lindsay weigerde het geld dat hij verdiende met zijn boek te accepteren, maar de aandacht rondom zijn verhaal bleef groeien. Wat nog vreemder was, was dat er een film over hem werd gemaakt, een film die wereldwijd veel opschudding veroorzaakte. De familie van Lindsay was geschokt en diep gekwetst door deze publiciteit, vooral omdat Tatsuya in de film in een positiever licht werd gepresenteerd. Dit zorgde voor een enorme toename van zijn fanclub, wat de familie nog verder in de verlegenheid bracht.

Tekening van Lindsay die Ichihashi had gemaakt, met zijn persoonlijke gegevens erop.

De afgelopen jaren is er een genre dat steeds populairder is geworden: true crime. Op streamingdiensten zoals Netflix wordt de ene na de andere true crime serie of film gepubliceerd. De populariteit daarvan blijft dan ook niet onmerkbaar. Series over de Menendez Brothers en Jeffery Dahmer hebben afgelopen tijd veel media-aandacht gekregen en doen vaak genoeg stof opwaaien. Wat maakt dit genre zo populair en wat is de impact daarvan?

De fascinatie voor moordzaken

De achterliggende belangstelling voor true crime is de fascinatie voor moordzaken. Die fascinatie is niets nieuws. Toen de massamedia in de negentiende eeuw opkwam, werd er veel geschreven over misdaad in de krant. Daarnaast gingen mensen meer in de grote steden wonen, waar de buurt minder bekend was dan voorheen. Deze twee factoren brachten enige onzekerheid met zich mee. Het feit dat ieder willekeurig persoon wel

een dader zou kunnen zijn en dat daardoor iedereen wel een willekeurig slachtoffer kan worden, leidde tot angst. Een van de redenen dat moordzaken ook zo populair zijn: het speelt in op onze gevoelens. De populariteit is nog hoger bij vrouwen. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat het percentage mannelijke daders hoger ligt dan het percentage vrouwen. Vrouwen zouden

meer voorbereid zijn op een dergelijke situatie. Niet omdat zij daar op uit zijn, maar meer vanuit hun onderbewuste. Daarnaast wordt er vaak benoemd, dat vrouwen meer bezig zijn met het ontrafelen van complexe zaken en zij ook meer interesse hebben in het begrijpen van achterliggende redenen van het gedrag van een dader.

Opkomst van true crime

Aan het eind van de 19e eeuw en begin 20e eeuw waren voornamelijk detective series populair. Bekende detectiveboeken zoals Sherlock Holmes en Arthur Lupin komen dan ook uit deze periode.

De centrale vraag was altijd: wie is de dader? Het leggen van verbanden en onderzoeken van theorieën waarin de detectives de moord oplossen, leidde tot de populariteit. Het perspectief was vanuit de detective of rechercheur en dat maakte dat je op een bepaalde manier naar de dader keek. Goed en fout was heel duidelijk. Hoewel dit vandaag de dag dus nog steeds populair is, is in de afgelopen jaren true crime opgekomen.

Op TikTok en X wordt er uitgebreid gesproken over waargebeurde misdaden. Opvallend is dat deze series minder worden verteld vanuit het perspectief van de recherche, maar meer vanuit de dader zelf. Waar het vroeger alleen draaide om de moord, zie je nu vaker de hele levensloop van de dader met fragmenten uit zijn jeugd. Dit komt voort uit de interesse in hoe een dader tot zoiets gruwelijks

als een moord in staat is. En true crime speelt nog meer in op de eerder genoemde angstgevoelens, zeker bij vrouwen.

Maar de toenemende populariteit van true crime kan ook een keerzijde hebben. Door het binge-watches van een serie met een theetje en een kledje op de bank op zaterdagavond en het online speculeren daarover, lijken we soms iets belangrijks te vergeten. En dit terwijl de naam van het genre het toch zo duidelijk maakt: het is waargebeurd.

It's not a monster

De manier waarop een true crime serie de verhaallijnen vertelt, is cruciaal voor de beeldvorming van een zaak voor de kijker. Voor een serie over een fictieve moord zou dit niet zoveel uitmaken. De regisseur kan zelf de karakters creëren en bepalen wie 'goed' en 'slecht' zijn in de serie. Maar met waargebeurde misdaad ligt dit natuurlijk net even anders. Kiest een regisseur ervoor om de feiten zo te presenteren dat een dader onschuldig lijkt, kan de kijker van de serie dit voor waar aannemen. Dit gebeurde bijvoorbeeld bij de serie Making a Murderer. Deze zaak gaat over de moord en verkrachting op de Amerikaanse Theresa Halbach, waarvoor Steven Avery en zijn neef Brendan Dassey veroordeeld zijn. De Netflix-documentaire volgt vooral de advocaten van Avery en Dassey en niet de aanklagers. Zo is er veel belastend materiaal voor Avery buiten de documentaire gehouden, waardoor het gevoel wordt gecreëerd dat hij onschuldig vastzit. Willemien Sanders, mediawetenschapper aan de Universiteit Utrecht, benoemt dan ook dat de serie niet de werkelijkheid laat zien, maar dat het slechts gebaseerd is op delen van de waarheid en wordt ingekleurd met commercie en drama. Daarnaast vertelt ze dat door framing je als kijker geen eerlijke afweging kan maken aan wiens kant je staat. De serie Making a Murderer leidde tot veel verontwaardiging bij het publiek en zelfs tot wereldwijde demonstraties. Dit gebeurde onlangs ook bij de zaak van de Menendez Brothers, waar de serie 'Monsters' de aanleiding tot een herziening was. De zaak gaat over Lyle en Erik Menendez, die op eenentwintig en achttienjarige leeftijd hun beiden ouders neerschoten.

Waar sommigen stellen dat zij uit waren op de grote erfenis van hun ouders, wijzen anderen op de getuigenissen van de broers omtrent hun jeugd met seksueel misbruik door hun ouders. Deze serie wordt wel belicht van verschillende kanten, maar heeft ertoe geleid dat een groot deel van het publiek gelooft dat de twee broers nu onterecht vastzitten. True crime series kunnen dus daadwerkelijk impact hebben op de realiteit. Het probleem van true crime is dat het ook een beetje juicy moet zijn, waardoor de waarheid op de achtergrond raakt, stelt hoogleraar rechtspsychologie Peter van Koppen. Dit leidt tot een moreel dilemma van aan de ene kant de artistieke vrijheid van filmmakers en aan de andere kant de ethische normen en waarden.

Morele dilemma's

Het is dus lastig om te bepalen wat de morele grenzen zijn als het gaat om het maken van een true crime serie. Dit geldt ook in hoge mate met het oog op nabestaanden. Doordat true crime series de laatste paar jaren meer vanuit het daderperspectief verteld worden, leidt dat ook tot een vorm van humanisering van de dader. De jeugd van de daders heeft in de serie een belangrijke plek, zoals bij de Menendez Brothers en Jeffrey Dahmer, waardoor de daders niet meer het beeld krijgen van 'het totale kwaad'. Voor nabestaanden van de slachtoffers kan dit lastig zijn. De angst is dat het vermenselijken van de daders wellicht kan leiden tot het verheerlijken van de daders. Daarnaast kan het voor nabestaanden confronterend zijn dat de zaak waar zij zo veel verdriet van hebben, gebruikt wordt als serie voor entertainment. Boosheid bij nabestaanden wordt alleen maar groter wanneer zij ook niet zijn ingelicht over de serie. Dit gebeurde bijvoorbeeld bij de Jeffrey Dahmer serie. Rita Isbell, de zus van één van de slachtoffers van Dahmer, wordt in de serie nagespeeld door een actrice. Haar victim impact statement wordt woord voor woord nagespeeld, de actrice lijkt sprekend op haar en draagt dezelfde kleding. Van dit soort verhalen waarbij nabestaanden overvallen worden door een true crime serie zijn er nog velen meer. Er geldt in Amerika geen wettelijke regeling voor toestemming van nabestaanden, maar of het moreel gezien juist is, is nog maar de vraag. Eenzelfde kwestie speelde zich af in Ne-

derland. De serie 'Een van ons' gaat over de zaak van Marianne Vaatstra, die op zestienjarige leeftijd is verkracht en vermoord door Jasper S. Wederom waren nabestaanden niet ingelicht over de serie. De advocaat van de familie vertelt dat zij het afschuwelijk vinden dat de tragedie die hen is overkomen, inspiratie is voor een tv-serie. Deze serie was dan ook de aanleiding tot een nieuwe gedragscode in de Nederlandse filmwereld, die toe ziet op meer respect en een betere samenwerking met de regio waarin de serie of film wordt opgenomen.

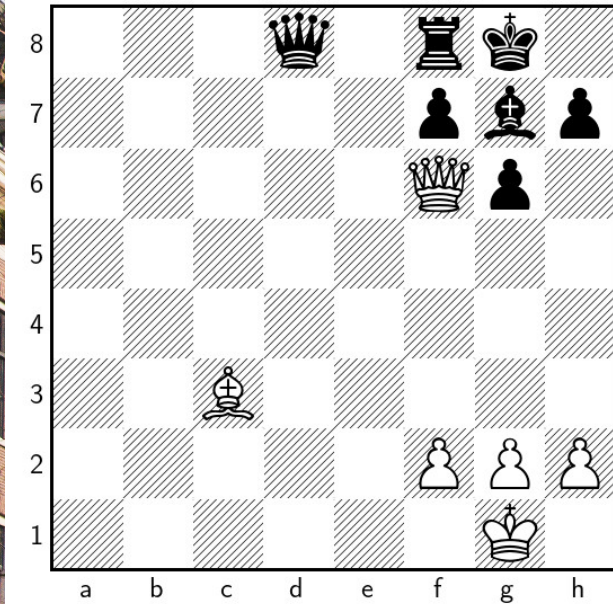

Rechtvaardigheid?

Hoewel true crime series razend populair zijn, is het belangrijk om ook de keerzijde daarvan te zien. Dit betekent echter niet dat dit genre alleen maar negatieve kanten kent. Indien sommige zaken worden heropend en blijkt dat veroordeelden onterecht hebben vastgezeten, kan een true crime serie ook bijdragen aan gerechtigheid en het achterhalen van de waarheid. Daarnaast kan het bepaalde thema's belichten. De maker van de Dahmer serie, Ryan Murphy, benadrukt juist dat hij met de serie wilde laten zien hoe racisme en homofobie ertoe hebben geleid dat Dahmer als witte geprivilegieerde man met zijn misdaden kon weggelaten worden. True crime series hebben dus twee kanten. Bewustwording daarvan lijkt mij een belangrijke eerste stap, waardoor jij gewoon nog steeds je favoriete true crime series kunt kijken.

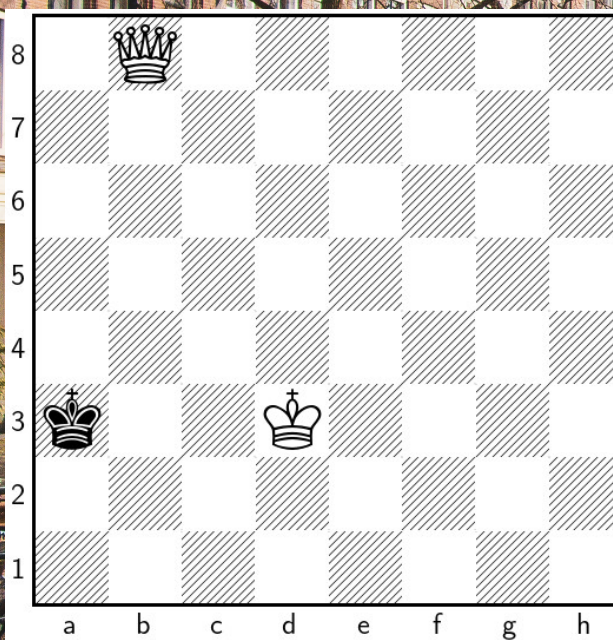

MAT IN 1

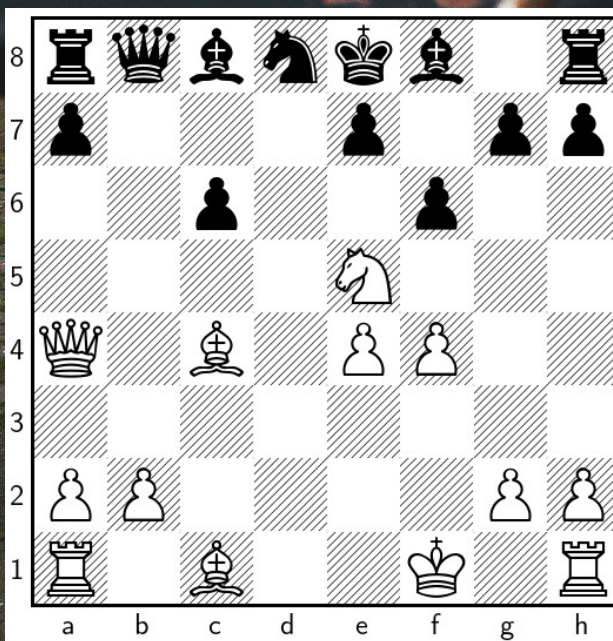

Stuur jouw oplossingen naar mediacommissie4.jhthemis@gmail.com en maak kans op een prijs!

MAT IN 2

MAT IN 3

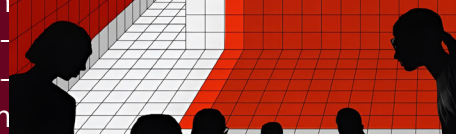

Net zoals vorig jaar in de Thema 'de podcast aanraders' een vaste rubriek waren, willen wij dat dit jaar graag voortzetten! Het luisteren van podcasts kent vele voordelen. Zo kun je op een makkelijke manier nieuwe informatie leren en vergroot je daarmee je kennis over welk onderwerp dan ook. Sommige podcasts zijn voornamelijk informatief, anderen bieden meer een luchtig gesprek. Hoe dan ook, een podcast valt bijna overal mee te combineren. Je kunt het makkelijk luisteren als je onderweg bent, tijdens het sporten, bij een hobby of, voor de echte multitaskers, tijdens het studeren. Daarom presenteren wij hier drie goede podcasts die zeker jouw moeite waard zijn om te beluisteren!

Om te beginnen met mijn favoriete podcast, 'Gerede Twijfel'. Deze podcast, gepresenteerd door onderzoeksjournalist Bas Haan, volgt elf studenten van de VU die meewerken aan het project Gerede Twijfel. In dat project werken zij aan het strafdossier van 'Antonio', ook wel de Maastrichtse martelmoord genoemd. Antonio is veroordeeld tot een gevangenisstraf van 24 jaar voor de marteling en moord op zijn vriend Guido, die plaatsvond in december 2012. Onder leiding van de bekende hoogleraar Rechtspsychologie Peter van Koppen onderzoeken zij of er wellicht sprake was van een rechterlijke dwaling. Het doel van dit project is niet om aan te tonen dat Antonio onschuldig is, maar om te onderzoeken of er voldoende bewijs was om tot een veroordeling van Antonio te komen. De studenten voeren hiervoor een wetenschappelijke analyse van de zaak uit. Ze herzien al het bewijs, bezoeken de plaats delict, voeren experimenten uit, en onderzoeken alle mogelijke scenario's. De podcast is daardoor interessant voor zowel rechten- als criminologiestudenten. Luister naar alle zeven afleveringen om het antwoord te vinden op de centrale vraag: is er sprake van gerede twijfel?

GEREDE TWIJFEL

Deze politieke podcast wordt, zoals de naam al aangeeft, gepresenteerd door politieke journalisten Joost Vullings en Xander van der Wulp. Elke vrijdag bespreken ze de actuele gebeurtenissen uit Den Haag van de afgelopen week. Voor wie denkt dat dit saai of stoffig is, heeft het mis. Juist in deze roerige tijden valt er genoeg te bespreken over wat er allemaal gebeurt in de politiek. Met nieuwsfragmenten, een bezoekje aan de wandelgangen, en voorspellingen van wat nog komen gaat, is de podcast zowel bevlogen en grappig als informatief. Voor studenten is het immers belangrijk om goed op de hoogte te blijven van wat er in de maatschappij speelt.

In deze acht delige podcast onderzoekt Renée van Heteren het overlijden van Mia en Chris Grinwis. Chris overlijdt vlak na de onverwachte dood van zijn vrouw Mia. De politie doet onderzoek naar zijn dood en concludeert dat Chris om het leven is gekomen door vergiftiging. De vrouw die Chris als laatste heeft gezien, Yvon K., wordt opgepakt. Zij was tevens de verzorgster van Mia en werd na haar dood de nieuwe vriendin van Chris. Wanneer er steeds meer over het verleden van Yvon K. bekend wordt gemaakt, wijzen de vingers uit het kleine dorpje al gauw naar haar. Als blijkt dat zij enig erfgenaam is van Chris' nalatenschap, lijkt de zaak uit te mommen tot een stereotiep voorbeeld van een gifmoord. Ook het OM verdenkt Yvon van de moord op Chris en haalt van alles uit de kast om voldoende bewijs te verkrijgen. Hoewel dit allemaal niet in het voordeel van Yvon K. ligt, blijken er allemaal haken en ogen aan de zaak te zitten. Hard bewijs dat Yvon K. echt de dader is, wordt nooit gevonden en alle puzzelstukjes vallen daarmee niet in elkaar. Plotseling maakt de zaak een wending en eindigt de laatste aflevering met een onvoorspelbaar einde. Naar mijn mening is het een verdrietige zaak, voor zowel de nabestaanden van Chris, als voor Yvon K. en haar familie. Geen enkele uitkomst zou bevredigend zijn voor alle partijen en de afloop van de rechtszaak lijkt mij voor velen in strijd met het rechtsgevoel. Toch vond ik de podcast de moeite waard om te beluisteren en heeft het mij veel geleerd.

De besproken podcasts bieden een mooie variatie aan onderwerpen die je wat kunnen leren en aan het denken kunnen zetten. Hopelijk vind je tussen deze suggesties een nieuwe favoriet om aan je luisterlijst toe te voegen. In de volgende editie van de Thema zijn we weer terug met nog meer aanbevelingen, dus hou dat vooral in de gaten!

Cyclopen, Plato, en de Rechtsstaat

Wat hebben de cyclopen, Plato, en de rechtsstaat met elkaar gemeen? Op het eerste gezicht misschien weinig, maar in dit artikel ontdek je hoe deze ogenschijnlijk uiteenlopende concepten diep met elkaar verweven zijn. Plato biedt een onverwachte herinterpretatie van de cyclopen uit Homerus' Odyssee, die ons uitdaagt om na te denken over de fundamenteën van rechtvaardigheid en wetgeving.

Wie of wat zijn cyclopen?

Cyclopen zijn mythische wezens uit de Griekse mythologie, bekend om hun enorme gestalte en het enkele oog in het midden van hun voorhoofd. Ze worden vaak afgebeeld als primitieve en wilde figuren, die geïsoleerd leven zonder sociale structuur of wetten. In Homerus' Odyssee worden zij voorgesteld als bewoners van een ruig land, die hun dagen doorbrengen met het hoeden van schapen, zonder zich te bekommeren om regels. De bekendste cycloop is toch wel Polyphemos uit de Odyssee. In Boek 9 van de Odyssee vertelt Odysseus het verhaal van zijn ontmoeting met deze cycloop. Nadat hij en zijn mannen stranden op het eiland van Polyphemos, komen ze gevangen te zitten in zijn grot. De toegang werd afgesloten door een grote rots. Iedere dag eet Polyphemos een aantal van Odysseus' mannen op. Wanneer Odysseus Polyphemos wijn als gastgeschenk aanbiedt, belooft Polyphemos om Odysseus als dank als laatste op te eten. Polyphemos wilde eerst zijn naam

Odysseus antwoordde met Οὐδεις 'Niemand' in het Grieks. Nadat ze de cycloop dronken gevoerd hebben, prikken ze met een gloeiend hete balk zijn oog eruit, zodat hij blind wordt. De blinde cycloop probeert Odysseus en zijn mannen te vangen, maar door een list ontsnappen de mannen uit de grot van Polyphemos. Wanneer de omwonende cyclopen vragen wie hem pijn heeft gedaan, antwoordt Polyphemos noodzakelijkerwijs met: 'Niemand heeft mij pijn gedaan.' Hierdoor was Odysseus in staat om veilig weg te varen.

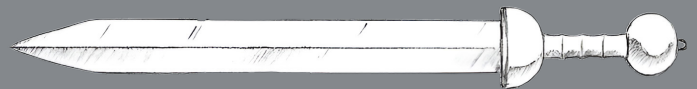
Homerus beschrijft de cyclopen dus als 'wette-loos' en 'arrogant,' levend zonder gemeenschappelijke wetten of rechtspraak. Hun samenleving lijkt op het eerste gezicht een waarschuwing voor wat er gebeurt wanneer er geen gemeenschappelijke wetten zijn: kannibalisme en eeuwige oorlog. Maar wat als dit gebrek aan wetten juist een vorm van natuurlijke orde vertegenwoordigt?

Plato's radicale herinterpretatie

Plato, een van de grootste filosofen uit de Griekse oudheid, staat bekend om zijn Ideeënwereld en niet in het minst om zijn analyses van rechtvaardigheid, politiek, en de menselijke natuur. In zijn Νόμοι (Wetten) stelt hij de vraag over hoe een ideale samenleving eruit zou moeten zien en welke rol wetten hierin spelen. Hij biedt ook een bijzondere kijk op de cyclopen. In plaats van hen makkelijk af te schilderen als barbaarse wezens, suggereert Plato dat hun samenleving een vorm van natuurlijke rechtvaardigheid belichaamt, waarbij de afwezigheid van geschreven wetten niet leidt tot chaos, maar juist tot een soort inherente orde. Volgens Plato hebben de cyclopen geen geschreven wetten nodig, omdat hun manier van leven is gebaseerd op een intrinsieke orde. Hun samenlevingsstructuur is eenvoudig, met families die zichzelf reguleren zonder externe wetgeving. De 'natuurlijke rechtvaardigheid' wordt gewaarborgd door sterke familierelaties en een 'morele code' die ontstaat uit de basale behoeften in hun gemeenschappen. Hierdoor ontstaan helemaal geen conflicten die geschreven wetten vereisen. Polyphemos zegt niet voor niets in Odyssee IX.273-8 dat hij helemaal niks te maken wil hebben met de hoogste, van Zeus afkomstige, wetten.

Plato mag de cyclopen wel als 'rechtvaardig' bestempelen, maar dit roept vragen op. De cycloop Polyphemos was een ontzettend gewelddadig wezen dat mensen eet, wat duidelijk in strijd is met ons moderne begrip van rechtvaardigheid. Plato lijkt echter niet te refereren aan hun individuele daden zoals kannibalisme, maar aan de structuur van hun samenleving. Hij gebruikt de cyclopen om het idee te illustreren dat een samenleving zonder formele wetten kan bestaan als de sociale orde wordt gehandhaafd door natuurlijke banden. Deze soort van rechtvaardigheid richt zich meer op afwezigheid van conflicten dan een universele morele standaard.

In een ideale samenleving waarin individuen van nature rechtvaardig handelen, kan de noodzaak voor strikte geschreven wetten afnemen. Dit staat in contrast met onze eigen rechtsstaat, die sterk leunt op wetgeving om rechtvaardigheid en orde te waarborgen. Plato erkent weliswaar dat geschreven wetten consistentie en duidelijkheid bieden, maar waarschuwt ook voor gevaren van rigiditeit. Schriftelijke wetten missen de flexibiliteit om in te spelen op persoonlijke complexe situaties en kunnen daardoor soms onrechtvaardig uitpakken.

Wat kunnen wij leren van de cyclopen?

Hoewel de cyclopen bij Homerus vaak worden geassocieerd met barbaarsheid, nodigt Plato's herinterpretatie uit om verder te kijken. Wanneer we de barbaarsheid achterwege laten, zien we een functionerend systeem. Misschien roept een uitgebreide studie van de cyclopen wel vragen op over de beperkingen van ons eigen juridische systeem. Zijn al onze wetten nodig, of kunnen sommige regels worden vervangen door een sterkere nadruk op morele opvoeding en persoonlijke verantwoordelijkheid? Komt dan de rechtszekerheid niet te ver in het geding? Plato suggereert dat een samenleving met minder wetten, maar meer nadruk op 'het natuurlijke' mogelijk harmonieuzer kan zijn.

BELASTINGONTDUIKING IN HET OUDE ATHENE

Als je men zou vragen waar men aan denkt bij het oude Athene, dan komen al snel de woorden 'democratie', 'filosofen', en 'innovativiteit' naar boven. Naast deze drie woorden staan de Atheners ook bekend om iets anders: hun ingenieuze belastingontduiking. In een tijd waarin de stad afhankelijk was van de rijkdom van haar welvarendste burgers, ontwikkelden de eliteleden geavanceerde methoden om hun financiële verplichtingen te ontwijken. Dit artikel werpt een blik op de λειτουργία (Liturgia), een dienst waarin de rijkste leden van de samenleving de staat financierden met hun persoonlijk vermogen.

Λειτουργία

In Athene bestond er geen standaard inkomstenbelasting zoals we die vandaag kennen. In plaats daarvan waren er Liturgieën en Eisphorai. In dit artikel zal op de Liturgia gefocust worden. De Liturgia stelde de Griekse stad in staat om elke publieke uitgave gemakkelijk te koppelen aan een kant-en-klare bron van inkomsten. Deze tijd was voor het oude Athene een onvoorspelbare tijd. Om deze reden is de Liturgia vanwege haar flexibiliteit een bijzonder geschikte belasting.

Er bestaan twee hoofdcategorieën Liturgieën. De eerste categorie bestaat uit de Liturgia die is bedoeld voor sportieve en religieuze elementen. Voorbeelden hiervan zijn het financieren van het gymnasium, en het onderhoud van het theater. Dit soort Liturgia werd door de jaren heen steeds terugkerend gebruikt.

De tweede categorie is de militaire Liturgia. Deze werd enkel gebruikt wanneer dat nodig was. De belangrijkste Liturgia was de Trierarchia. Deze financierde het onderhoud en de uitrusting van de trireme en zijn bemanning voor een jaar. De redenaar Demosthenes stelde dat er rond 355 v.Chr. zestig Atheense Liturgieën per jaar waren.

Hoe word je een Litourgos?

In Athene werden Litourgoi benoemd door magistraten. Vrijwilligers werden eerst gevraagd, waarna de meest geschikte kandidaten op basis van hun rijkdom werden gekozen. Vooral de rijkste burgers werden verwacht deel te nemen. Dit systeem was grotendeels gebaseerd op sociale consensus en vrijwilligheid, met aanzienlijke social pressure om bij te dragen aan het publieke welzijn. Voor wie probeerde te ontsnappen, was er de dreiging van de antidosis - een rechtszaak waarin iemand anders werd aangewezen als geschiktere kandidaat.

Hoe ontsnap je aan een Liturgia?

Er zijn drie manieren om aan een belasting te ontkomen. Allereerst de vrijstelling. Het is mogelijk om een skepseis te krijgen voor wezen, vrouwen zonder wettelijke voogd, minderjarigen die jonger waren dan de vereiste leeftijd, soldaten of invaliden. Daarnaast was het ook mogelijk om een vrijstelling te verkrijgen voor bewezen dien-

sten aan de stad, de ateleia. Het was ook niet mogelijk om tweemaal voor een Liturgia in aanmerking te komen.

Een tweede manier is de, eerder genoemde, antidosis. Antidosis betekent letterlijk 'ruil'. De Antidosis was een rechtszaak die werd aangespannen door een pas aangestelde Litourgos, tegen een andere burger die volgens hem rijker was dan hijzelf en daarom de financiële lasten beter kon dragen. De gedaagde had de keuze om de Liturgia te accepteren, rijkdom te ruilen, of zich te onderwerpen aan een rechtszaak. Tijdens de rechtszaak besliste een jury wie van de mannen rijker was, en degene die werd gekozen was verantwoordelijk voor de Liturgia.

De laatste en eenvoudigste manier om de last van een Liturgia te ontlopen was om je rijkdom te verbergen. De Atheners hadden nog geen Belastingdienst; hun eigendommen werden nergens geregistreerd. Geld en schatten waren makkelijk aan het gezicht van het publiek te onttrekken. De redenaar Demosthenes stelt het volgende: 'De rijken verborgen hun bezittingen en onthulden ze niet aan het publiek, tenzij oorlog hen of hun bezittingen bedreigde.'

Conclusie

Het systeem van de Liturgia toont de creatieve manieren waarop de Atheners hun financiële verplichtingen beheersten. Het is een voorbeeld van hoe sociale druk, vrijwillige bijdragen, en juridische middelen samenkwamen om de stad te financieren. Ondanks de uitdagingen en de pogingen om te ontkomen aan deze plichten, bleef de Liturgia een essentieel onderdeel voor het financieren van de Atheense samenleving.

INTERVIEW MET RICK LAWSON

Wie bent u, en hoe zou u uzelf omschrijven in een paar zinnen?

Nou, mijn naam weet je. Ik werk al best lang op de faculteit, tot mijn verrassing. Ik ben in 1990 op de faculteit komen werken en heb allerlei verschillende functies gehad. Ik ben eerst gaan promoveren – hoewel, ik ben niet meteen gaan promoveren, want ik vond lesgeven eigenlijk veel leuker dan een proefschrift schrijven. Pas na verloop van tijd ben ik aan het proefschrift begonnen en gepromoveerd. Toen werd ik hoofddocent, daarna werd ik op gegeven moment hoogleraar, en hoofd van de afdeling. In 2011 ben ik decaan van de faculteit geworden. Dat heb ik na vijf jaar blijmoedig aan mijn opvolgster overgedragen, en nu ben ik weer hoogleraar bij Europees recht, en ik verdiep mij in de mensenrechten.

Heeft u zelf getwijfeld bij uw studiekeuze?

Ja, van tevoren had ik best een brede belangstelling, en die heb ik nog steeds wel. Op de middelbare school vond ik de variëteit die je aan vakken hebt leuk. Ik vond talen leuk, ik vond geschiedenis leuk, ik vond economie leuk, ik vond wiskunde niet leuk. Maar dat was best breed, dus ik dacht 'goh wat ga ik nou doen'. Ik heb toen een test gedaan. Daar kwam als advies uit 'jij moet een winkeltje beginnen'. Heb ik niet gedaan. Toch maar gaan studeren. Ik woonde al in Leiden voordat ik ging studeren, en ik had bedacht dat ik ergens anders wilde gaan wonen, want als ik in Leiden ga studeren, hoe leg ik dan aan mijn ouders uit dat ik op kamers wil gaan wonen? Dus ik heb me ingeschreven voor Groningen. Maar toen heeft de voorloper van DUO mij gewoon in Leiden geplaatst. Ik ben hier dus rechten gaan studeren en ik vond het enorm leuk. Hoewel er wel momenten zijn geweest, zeker als ik in Gorlaeus 4/5 naar zo'n hoorcollege zat te luisteren met iemand daar in de verte, dat ik dacht 'focus, focus, dit ga je vast leuk vinden'. Dus ik heb best wel getwijfeld.

Als u dus geen jurist was geworden, wat zou u dan nu doen, denkt u?

Een winkeltje hebben.

En waarin?

Geen idee. Nou, ooit zag ik in Oostenrijk een oud treinstation te koop staan. Het was geen station meer, de spoorlijn bestond daar niet meer, er groeide overal gras, en dat oude stationnetje stond dus te koop. Een beetje in het centrum van een klein dorpje, met torentjes en zo. En ik dacht 'goh als ik daarin een winkel zou maken dan zou ik muziek verkopen'.

In die tijd waren er

nog platenwinkels, dat zou nu natuurlijk een ramp zijn met Spotify.

Maar platen en dan muziekinstrumenten en koffie, een beetje café-achtig, zoiets, met dan ook een podium waar af en toe muziek wordt gemaakt.

Wat voor albums zou u hebben?

Wat je verkoopt in een klein Oostenrijks dorp! Dus jodelmuziek denk ik.

Van welk ander rechtsgebied zou u wel wat meer willen weten?

Dat bestaat niet, want ik weet alles, natuurlijk. Mijn vakgebied is mensenrechten, dat weten jullie wel. Het leuke van mensenrechten is dat je van alles een beetje verstand moet hebben, want sommige problemen doen zich voor bij het strafrecht, andere bij het vreemdelingenrecht, staatsrecht, medisch recht. Dus ik heb wel een aardige helikopter-view van het recht. Er zijn veel rechtsgebieden waar ik een beetje vanaf weet. Er is geen enkel rechtsgebied waar ik alles vanaf weet. Ik ben een soort allrounder en dat bevalt me wel. Maar als je me nu vraagt van rechtsgebied ik meer zou willen weten ... Ooit was er een hoogleraar in Utrecht, Albert Koers, die was be-

gonnen als hoogleraar zeerecht, daar

wist hij alles van. Ik weet niet zo goed wat zeerecht is, maar hij

was daar goed in. Koers is op zeker moment in de

jaren '80 geswitcht, hij was al vrij ver in z'n

carrière, en is toen computerrecht

gaan doen. Hij zei 'daar ligt

de toekomst, in computer-

techniek'. Ja, dat is natuurlijk

tegenwoordig helemaal hot

met die digitale technologie.

We hebben daar nu een

aparte afdeling voor: e-Law.

Dat hebben we te danken aan

Hans Franken, óók

een hoogleraar die op een gegeven moment het

informatica-recht heeft om-

armd. Als je ziet hoeveel be-

langstelling daar

nu voor is, dan denk ik, daar zou ik meer van willen weten.

Zou u zeggen dat die helikopter view wel heeft geholpen bij uw nominatie voor rechter van het EHRM, destijds in 2016?

Er zitten allerlei vogels in het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, en sommigen hebben een heel duidelijke achtergrond in het strafrecht, anderen in het bestuursrecht; veel mensen komen uit de rechtspraak als ze in het Hof komen, waar ook veel voor te zeggen valt. Ik ben een academicus, dus ik kan het me permitteren om het Hof te volgen en alle hoeken en gaten van de mensenrechten te volgen, maar dat geldt niet voor de meeste mensen die in het Hof terecht komen. Neem de huidige Nederlandse rechter, die had best een brede achtergrond, maar die was in de jaren voordat ze rechter werd, lid van het College voor Beroep voor het Bedrijfsleven. Zij had zich verdiept in een heel specifieke hoek van het recht. Zo heeft ze kennelijk laten merken dat ze een goede jurist is die, als je dan eenmaal in Straatsburg zit, over van alles te oordelen krijgt. Ook onderdelen waar je weinig van weet. En daar moet je dan op dat moment maar in verdiepen. Wat dat betreft is een mooi verhaal van Martens, een grote held van mij. Die was vice-president van de Hoge Raad toen hij gekozen werd in Straatsburg. Martens was een fantastische jurist, maar zijn specialisme, als advocaat en later als rechter, was het privaatrecht. De eerste zaak waar hij mee te maken kreeg in Straatsburg was de zaak Berrehab tegen Nederland. Dat ging over een Marokkaan die hier een verblijfsvergunning had. Op een gegeven moment verliep die verblijfsvergunning en hij moest terug naar Marokko van de autoriteiten, terwijl hij hier een gezin had. De vraag was hoe het Nederlandse vreemdelingenrecht in elkaar zat. In een interview met het NJB vertelde Martens 'ja, ik heb daar peentjes zitten zweten', zo zei hij dat letterlijk, 'want ik werd ineens overhoord over vreemdelingenrecht'. Tsjá, hij was privatist dus hij wist het ook maar van een afstand. In de jaren dat hij in het EHRM zat, groeide Martens uit tot een alom gerespecteerde rechter – hij kreeg zelfs een eredoctoraat voor zijn inbreng. Dus ik denk niet dat het per se noodzakelijk is dat je van tevoren zo'n brede blik hebt, als je maar een goede jurist bent.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Wat heeft u persoonlijk aangetrokken tot het Europees recht en hoe bent u in deze richting terecht gekomen?

Ik zit nu bij de afdeling Europees recht, maar dat is niet altijd zo geweest, want afdelingen die veranderen in de loop van de jaren binnen de faculteit. De reden dat ik rechten ben gaan studeren, los van het feit dat ik geen winkeltje wilde beginnen, was dat ik altijd wel op de een of andere manier in mensenrechten geïnteresseerd geweest ben. Al op de middelbare school werd ik lid van Amnesty International, want ik vond het best naar wat mensen elkaar zoal aandoen. In mijn studie heb ik een richting gevolgd die nu niet meer bestaat, maar wel heel leuk was: halverwege je tweede jaar – propedeuse en tweede jaar was in het begin nog voornamelijk Nederlands recht - was er een afsplitsing waarbij je heel veel internationaal en Europees recht deed. Dat betekende dat ik minder Nederlands recht deed, en dat ik als doctorandus ben afgestudeerd. Ik ben eigenlijk een soort parajurist geworden. Veel Europees recht, veel internationaal recht. Ik vond het superleuk, en er waren een paar hoogleraren die enorm met mensenrechten bezig waren. Peter Kooijmans was de hoogleraar volkenrecht, die was voor de VN ook rapporteur inzake foltering. Fantastisch, die kon op college echt heel bijzonder vertellen. Hein Schermers was hoogleraar Recht der Internationale Organisaties, en hij zat in de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens. Martens zat in het Hof, en Schermers zat in de Commissie. Dat waren allebei enorm inspirerende mensen. Ik ben bij Kooijmans afgestudeerd in het Volkenrecht. Na het afstuderen ben ik gaan werken voor een mensenrechtencomité. Die hadden een

vacature en een klein beetje geld en daar kon ik aan de slag. Na anderhalf jaar was er een vacature hier op de faculteit bij de afdeling van Hein Schermers, Recht der Internationale Organisaties (RIO). Ze waren mij kennelijk nog niet helemaal vergeten en ze vroegen of ik interesse had om te komen solliciteren. Dus ik ben op gesprek geweest en ze hebben mij aangenomen. Zo kwam ik dus bij professor Schermers terecht. In die tijd had je drie afdelingen: Volkenrecht, RIO, en dan nog een derde afdeling, Economisch bestuursrecht. Dat ging over de interne markt van de EG toen, vrij verkeer van goederen, kartelrecht. Daar vond ik eigenlijk geen klap aan, maar dat mag je niet opschrijven! Schermers zat er een beetje tussenin, tussen het internationale en het Europees recht, en hij gaf het vak over het EVRM. Hij had iemand nodig om hem daarbij te helpen als hij in Straatsburg was. Dus zo ben ik bij hem terecht gekomen. Op een gegeven moment zijn die afdelingen een beetje gehusseld. We hebben nu alleen nog maar Volkerenrecht (wat tegenwoordig het Grotius Centre for international law heet) recht, en Europees recht. Dus zo ben ik bij Europees recht gekomen. En daar houd ik mij vooral bezig met Europese mensenrechten, dus Straatsburg. Maar het volkenrecht is me nog altijd heel dierbaar. Veel van mijn collega's houden zich echt met de Europese Unie bezig, en wat ik denk dat jullie verstaan onder Europees recht, dus interne markt, de euro, what have you, kartelrecht, staatsteun, economisch recht. Ik vind het heel gezond dat ik in die club zit want het houdt mij een beetje met beide voeten op de begane grond. Als je omringd wordt door mensen die net als jij alleen met mensenrechten bezig zijn, dan krijg je misschien een soort van tunnelvisie. Dus ik vind het heel fijn dat ik in deze afdeling zit, ook al gaat mijn echte belangstelling naar de mensenrechten uit.

Wat is uw favoriete arrest binnen het Europees recht?

Ik vind eigenlijk dat bij de mensenrechten ieder recht super interessant is. Ik vind het allemaal mateloos boeiend. Mijn favoriete arrest is denk ik Tyrer t. Verenigd Koninkrijk, een heel oud arrest uit 1978. In die zaak was een jongen veroordeeld tot lijfstraffen. Die had je toen, in de jaren '70,

nog op het Isle of Man. Dat hoort bij het VK, maar daar hebben ze hun eigen strafrecht. Met een soort baseball knuppel kreeg hij drie klappen op zijn achterste. Die lijfstraf vond hij onmenselijk of vernederend, en daarmee ging hij naar Straatsburg. Duidelijk was, toen het EVRM werd opgesteld in 1950, dat er niet over dit soort dingen was nagedacht. Het ging over concentratiekampen van de nazi's. Het VK zei dan ook dat het, toen dit verdrag werd gesloten, de staten zich niet hadden verplicht om ook dit soort lijfstraffen uit te bannen. Misschien vinden we dat soort straffen inmiddels achterhaald, of naar, maar daar moet dan maar apart over worden onderhandeld. Toen heeft het Europees Hof gezegd nee, dat EVRM moeten we niet uitleggen zoals dat in 1950 was beoogd maar we moeten naar hedendaagse opvattingen kijken, het is een living instrument en het gaat met de tijd mee. Dat was een enorm belangrijke beslissing en het Hof verwijst nog steeds naar die uitspraak. Die benadering stelde het Hof in staat om te reageren op nieuwe ontwikkelingen. Kijk bijvoorbeeld naar alles rond privacy en persoonsgegevens, technologische mogelijkheden die er zijn om gegevens te vergaren, dat speelde allemaal niet in 1950. Er zijn steeds nieuwe problemen en het Hof kan dankzij deze benadering relevante dingen daarover zeggen. Tegelijkertijd maakt het zich kwetsbaar voor het verwijt dat het Hof de staten allemaal extra verplichtingen oplegt waarvoor ze nooit hebben getekend. Hoe ver kun je daarmee als rechter gaan? Dat vind ik dus een spannende kwestie.

Als er een nieuwe Europese wet zou moeten komen, welke zou u dan zelf willen voorstellen?

Wat vindt u een onderwerp dat nog niet goed is behandeld of een leemte die u zou vullen?

Ik denk klimaat. Er is vorig jaar een uitspraak geweest van het EHRM over klimaatverandering. De eerst keer dat het Europees Hof daarover spreekt. Het is een mooi arrest dat allemaal vragen oproept, maar het is allemaal rechtersrecht. Het zou mooi zijn als er een verdrag zou komen waarmee de staten ermee instemmen dat een Europese rechter over dergelijke zaken oordeelt. Je hebt nu nog de vraag of het Europees Hof zijn boekje te buiten gaat door op basis van het verdrag waar geen woord over het klimaat of het milieu wordt geschreven, uit 1950, te reageren op iets wat tegenwoordig in de belangstelling staat. Het zou goed zijn als er een legitimatie zou zijn van de staten die duidelijk maakt dat het belangrijk is dat een rechterlijke instantie hierover een uitspraak kan doen. Tegelijkertijd kan je op je vingers natellen dat zo'n verdrag er niet eenvoudig zal komen, want staten denken wel drie keer na voordat ze zich daaraan onderwerpen. Dus je hebt het risico dat het heel lang duurt voordat zo'n verdrag er is, dat zo'n verdrag uiteindelijk een teleurstellende inhoud heeft, niet heel duidelijke normen stelt. Vervolgens kan het zijn dat sommige staten het verdrag niet ratificeren, dus die zijn er dan niet aan gebonden. Als het Europees Hof dan toch een klimaatzaak te behandelen krijgt, kunnen die staten zeggen: 'ho ho er is een apart verdrag – waar wij weliswaar geen partij bij zijn – dus jullie gaan daar niet over'. Er zitten allemaal haken en ogen aan, maar ik denk wel dat dit een prangend vraagstuk is. Wat moeten we nu doen?

U heeft ervoor gekozen om professor te worden, veel mensen kiezen voor de praktijk. Waarom heeft u gekozen om in de academische wereld te blijven, en niet de praktijk in te gaan?

Het is niet alleen mijn keuze dat ik professor ben geworden, andere mensen moesten het er ook wel mee eens zijn. Ik denk, maar anderen kunnen daar wel heel anders over denken, ik denk dat ik hier wel op mijn plek ben. Ik vind onderwijs geven leuk, ik voel me als een vis in het water in de universiteit, ik weet een beetje hoe ik mij hier moet gedragen. Het is enorm afwisselend werk. Je geeft niet alleen les, maar je kan ook onderzoek doen, artikelen schrijven. Je kan allerlei dingen ernaast doen die met je werk te maken hebben. Ik zit nu in Wenen, ten minste nu niet, maar in de raad van bestuur van het EU-grondrechtenagentschap. Dat is een instelling van de EU die over grondrechten gaat. Ieder land heeft daar een vertegenwoordiger in. De Nederlandse overheid heeft mij aangewezen om daar voor Nederland in te zitten. Ik ben vicevoorzitter dus ik ga er geregeld heen. Dat is natuurlijk super interessant, ik kom allemaal interessante mensen tegen. Dat zou ik niet kunnen doen als ik bedrijfsjurist bij Phillips was. Dan had ik wel een auto van de zaak gehad, wat ik nu niet heb. Hoe dan ook, ik vind het werk hier enorm leuk, de Universiteit Leiden is natuurlijk een prachtige instelling om voor te werken. Oud, eerbiedigwaardig, een enorme reputatie in het buitenland. Dat ik hier nu werk is ook wel een gevolg van de studiekeuze die ik destijds maakte, waardoor ik doctorandus werd. Ik werd toen niet meester in de rechten en dat betekende dat ik geen toga-beroep kon gaan uitoefenen. Ik had geen civiel effect, vond het ook helemaal niet erg. Ik ging toch geen advocaat worden of rechter, ik wil mensenrechten promoten of diplomaat worden, dat was een beetje waar ik aan dacht. Toen ben ik dat gaan doen. Later heb ik wel gedacht dat een aantal jaren in de advocatuur misschien ook nuttig voor mij waren geweest, je leert vaardigheden en een andere wereld gaat voor je open. Maar zo is het niet gegaan. En dus zit ik hier. Je plant ook niet alles helemaal van tevoren.

Wat voor persoon denkt u dat u moet zijn om in de universiteit te werken als professor?

Iets wat je misschien niet zou verwachten: je moet wel bereid zijn om je handen uit de mouwen te steken, om hard te werken. Wij zijn nooit klaar. Er zijn altijd nieuwe uitspraken die je wil lezen, nieuwe artikelen die ergens geschreven zijn en die wil je lezen en het liefst ook onthouden, stukken die je moet schrijven, hoorcolleges die je moet voorbereiden, aanbevelingsbrieven voor studenten. Er is de hele tijd werk. Ik werk vaker wel dan niet 's avonds, dus je moet wel voorbereid zijn om hard te werken. Ik denk dat je ook een beetje nieuwsgierig moet zijn, dat je toch benieuwd moet zijn naar nieuwe ontwikkelingen in je vakgebied, wat er gebeurt, wat de discussies zijn, welke kant het opgaat. Het liefst ook een beetje creatief, dat je weer eens een nieuw perspectief kan verzinnen of op een nieuwe manier naar dingen kan kijken. Dus hard werken, nieuwsgierig, creatief. Het helpt als je een beetje aardig bent, andere mensen interessant vindt en het leuk vindt om te helpen en om samen te werken. Als je helemaal alleen in je eigen wereldje stukken schrijft – die mensen zijn er ook en die schrijven soms fantastische stukken – dan ben je op de universiteit misschien toch wat minder op je plaats. De meeste collega's vinden het juist leuk om in een team te werken en onderdeel te zijn van een grotere eenheid. Je moet er verder, denk ik, tegenkunnen dat je als academicus meer observeert, kijkt wat er in de wereld gebeurt en probeert daar een duiding aan te geven en wat je daarvan vindt ook met anderen delen. Je bent meer een toeschouwer dan dat je een acteur

bent, iemand die op een ministerie werkt of als rechter beslissingen neemt. Ik zal nooit iemand een levenslange gevangenisstraf opleggen. Dat vind ik niet erg, ik ben blij dat andere mensen die beslissingen nemen. Maar die echte beslissingen worden dus buiten genomen, in de buitenwereld. Dat neem ik waar en ik vind daar zo het mijne van en ik hoop dat wat ik vind de moeite waard is voor anderen om daar kennis van te nemen. Maar als je daar niet tegen kan, dan is op den duur op de universiteit werken niet je ding.

Wat is een leuk feitje over het Europees recht dat moment de meeste mensen niet weten?

Er zijn 10.000 anekdotes, maar laat ik één noemen. Die gaat erover wat er in Straatsburg kan gebeuren als een zaak wordt behandeld en er geraadkamd wordt, als dus de rechters die op die zaak zitten overleggen. Er zitten rechters in het Hof uit alle lidstaten van de Raad van Europa, dus dat zijn er meer dan veertig. De serieuze zaken worden behandeld in kamers van zeven rechters. Die kamers worden gevormd uit secties, waar het Hof er vijf van heeft. In iedere sectie zitten ongeveer negen of tien rechters. Van die negen of tien rechters worden er zeven op een zaak gezet. Die zitten in de combinatie, zoals dat bijvoorbeeld ook gaat bij de Hoge Raad. Die rechters gaan erover, maar die andere rechters zijn wel bij de beraadslagingen. Die zitten ook in de Kamer om twee redenen. De combinaties wisselen elkaar per zaak af, en dus is het praktisch dat alle rechters in dezelfde ruimte blijven zitten. De andere reden is deze. Stel je voor: een rechter komt onder de bus en kan niet verder op die zaak zitten, dan moet die vervangen worden.

Een van de substituutleden moet dan inspringen. Maar dan moet je de zaak wel kennen, dus daarom is het ook handig dat ze bij het raadkameren zijn. Wat natuurlijk wel voorkomt is dat, als de zaken besproken worden, iedereen zo zijn of haar mening heeft over wat er moet gebeuren. Of er bijvoorbeeld wel of geen schending was. Wat de rechters kunnen doen als ze het niet eens zijn met de meerderheidsbeslissing is dat ze een dissenting opinion aan arrest kunnen toevoegen of een concurring opinion als ze de redenering anders zouden willen zien. Nou. Wat er ooit bij een zaak is gebeurd, is dat de Franse rechter, meneer [Louis-Edmond] Pettiti zich enorm kwaad had gemaakt en een dissenting opinion had geschreven. Maar rechter Pettiti zat helemaal niet op die zaak, hij was alleen maar een substituut-lid van de Kamer. Dat arrest werd geprint en werd naar alle lidstaten en partijen verstuurd. Na een paar dagen kregen ze een telefoontje uit Londen: hoe zat dat, rechter Pettiti zat toch helemaal niet op die zaak? Dus in Straatsburg code rood, hoe kon dit gebeuren? Meneer Pettiti had die dissenting opinion helemaal niet moeten schrijven, omdat hij er helemaal niets van te vinden had. Maar dat was hij zelf ook vergeten. Dus al die arresten moesten met een smoes worden teruggevraagd en een nieuw arrest moest worden verzonden. Ik heb zelf nog een exemplaar van dat arrest mét dissent van Pettiti – een collector's item. Dat zijn kleine grappige dingen in het Europees recht.

Welke historische figuur uit de Europese geschiedenis bewondert u het meest?

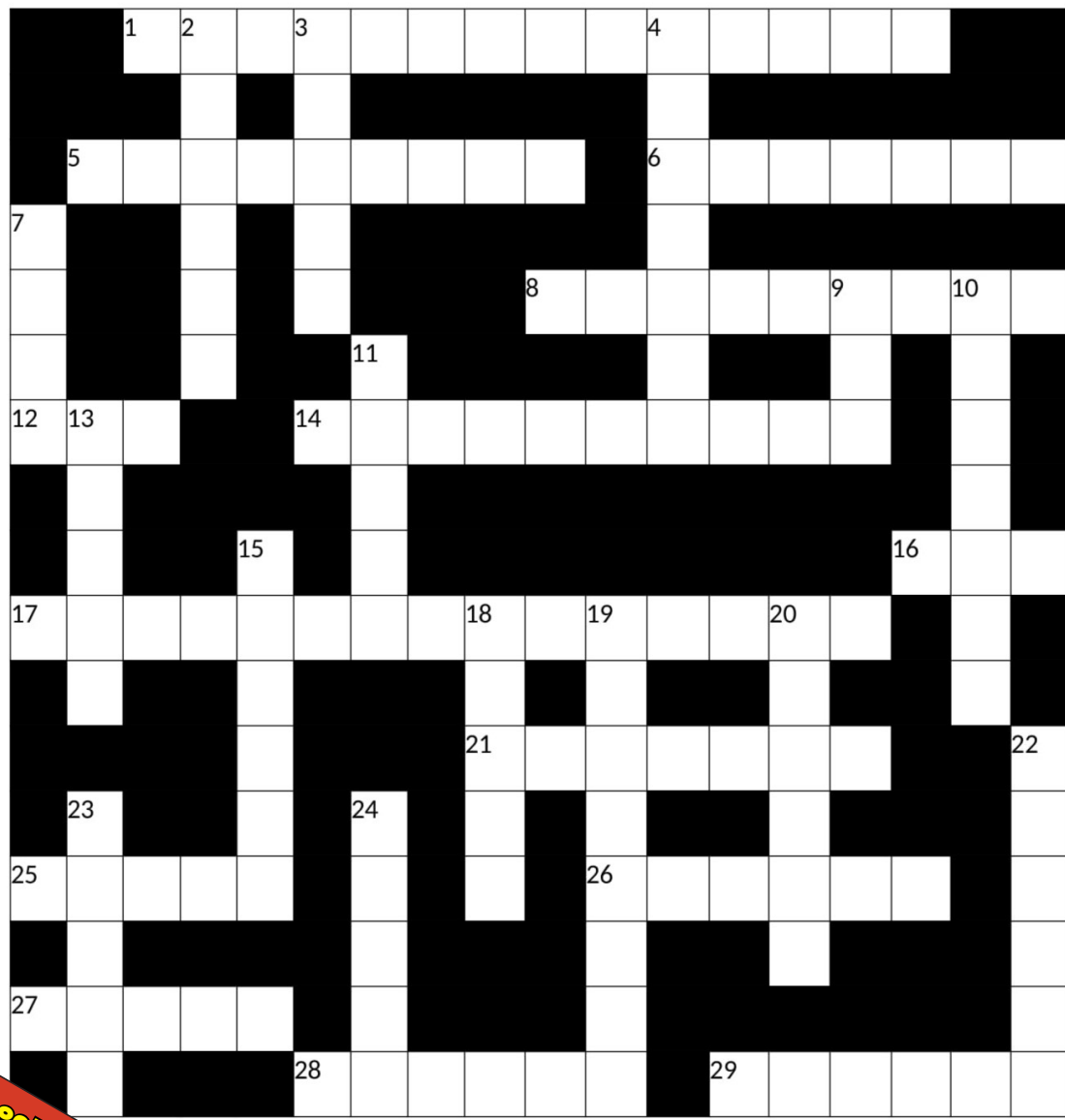
Eric Clapton, de gitarist, die heeft de rockmuziek ingrijpend gewijzigd. Maar dat hoor ik natuurlijk helemaal niet te zeggen. Mijn brave antwoord is René Cassin, een Franse jurist die een interessante levensloop heeft gehad en een grote rol heeft gespeeld bij het opstellen van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens, en daarna van het EVRM. Hij is rechter geweest in Straatsburg en heeft later de Nobelprijs voor de Vrede gekregen. Dat geld heeft hij gebruikt om een instituut op te richten dat nog steeds bestaat en trainingen op het gebied van mensenrechten geeft. Echt een held. Hein Schermers wil ik ook noemen, dat was voor mij een echte Leidse held.

Wat zou u willen zeggen tegen de studenten die overwegen de Master European Law in Leiden te kiezen?

We hebben allemaal goede Masters hier en voor elk van die Masters valt echt wel veel te zeggen. Maar wat ik wat ik leuk vind aan Europees recht is dat het een vakgebied is dat inherent spannend is. Omdat je aan de ene kant moet erkennen dat je sommige dingen beter met zijn allen kan regelen, omdat je dat op een efficiëntere en effectievere manier kan doen. Bij mensenrechten heb je er ook echt wat aan, wanneer je een gemeenschappelijke maatstaf hebt waar je elkaar aan kan houden. Dus er is aan de ene kant het besef dat we heel veel dingen beter op Europees niveau kunnen doen. Maar aan de andere kant is er ook het gevoel dat je baas in eigen huis wil zijn en zelf dingen moet kunnen regelen. Die spanning vind ik interessant. Ik ben helemaal niet per se enorm eurofiel, in die zin dat ik denk dat alles op Europees niveau geregeld moet worden. Maar als wetenschapper vind ik het juist interessant om te kijken naar wat je nou beter op Europees niveau kan doen en wat je beter nationaal of lokaal regionaal kan doen. Hoe gaat het bij de EU en hoe gaat het bij de mensenrechten? Bij de mensenrechten heb je bijvoorbeeld de margin of appreciation waarbij je zegt dat je sommige dingen beter op lokaal niveau kunt regelen en dat Straatsburg daar niet over gaat. Dat zit inherent in het Europese recht. En dus ook in de master Europees recht. Ik denk dat dat wel

hetgeen is dat deze master onderscheidt van de andere masters. Het kan niet anders of je gaat erover in discussie. Het kan niet anders dan dat je het daar niet met elkaar over eens bent. In de afdeling kunnen we onderling ook best verschillend denken over Europa en wat al dan niet Europees geregeld zou moeten worden. Als je nu de dingen ziet waar mensen zich zorgen over maken: vrede, veiligheid, een leefbaar klimaat, de bestrijding van de pandemie nog maar een paar jaar geleden. Het zijn allemaal issues waar je voor moet samenwerken. De internationale politiek wordt ook ruiger. Met Trump, China en Rusland. Het is allemaal nogal turbulent en daar kan Europa alleen maar goed in navigeren als het eensgezind weet op te treden. Wat best ingewikkeld is, omdat al die landen natuurlijk ook hun eigen tradities en belangen hebben. Het zijn wel, denk ik, interessante en belangrijke tijden om te kijken naar het proces van Europese integratie. Kom dus vooral bij ons!

Stuur jouw oplossingen naar [mediacommiszie4.jhythemis@gmail.com](mailto:jhythemis@gmail.com) en maak kans op een prijs!

- 1. Bestuursorgaan, besluit en ...
- 2. Sindsdien, ten tijde van het incident
- 3. In beroep bij het Hof
- 4. Protest
- 5. Overkoepelende term waar vonnissen en arresten onder vallen
- 6. Behandeling van een zaak
- 7. Onderhands of notarieel
- 8. Een rechter kan dit opleggen, een gemeente kan dit nemen
- 9. Niet ruim maar ...
- 10. De officiële stukken die de gerechtsdeurwaarder kan uitbrengen
- 11. Niet gebogen
- 12. Het zweren van gehoorzaamheid aan de Grondwet is hier onderdeel van
- 13. Tegenovergestelde van gedaagde
- 14. Een van de grondslagen voor totstandkoming van een overeenkomst
- 15. In eerste en tweede ...
- 16. Hoger dan de rechtbank, lager dan de Raad
- 17. De beschuldiging
- 18. Lex accusatief
- 19. Onze constitutie
- 20. Geacht nooit te hebben bestaan
- 21. De fundering van een rechtszaak
- 22. Wat de rechter ervan vindt
- 23. Besluit om niet te vervolgen
- 24. Onderdeel van een rechterlijke college
- 25. Wat ouders en curatoren gemeen hebben
- 26. Een strafbaar feit
- 27. Een nieuw feit
- 28. Wat de rechtbank niet kan wijzen
- 29. Een ander woord voor rechtszaak

DUITSE VERKIEZINGEN

De Duitsers gaan op zondag 23 februari 2025 naar de stembus. Nadat kabinet-Scholz al begin november uit elkaar viel, is deze op 16 december 2024 ook formeel gevallen. Toen zegde een meerderheid van de Bondsdag het vertrouwen in de regering van bondskanselier Scholz op, nadat hij de Vertrauensfrage had gesteld. Deze stelt de regering aan het parlement om te toetsen of laatstgenoemde haar nog wel steunt. Een ontkennde beantwoording van de vertrouwensvraag betekent meestal nieuwe verkiezingen. In Duitsland zijn vervroegde verkiezingen niet eerder voorgekomen, naar aanleiding van een partij die uit de regering stapt.

Het Duitse politieke systeem an sich

Bij deze verkiezingen wordt de Bondsdag gekozen, de 'Duitse' tweede kamer. Komende februari wordt de eenentwintigste Bondsdag gekozen. De bondsdag neemt (in heel Duitsland geldende) wetten aan, stelt de Bundeshaushalt (staatsbegroting) vast en kiest de nieuwe bondskanselier. De Bondsdag wordt, net als in Nederland, in principe om de vier jaar gekozen.

Duitsland kent het zogenaamde 'gepersonaliseerde stelsel van evenredige vertegenwoordiging', wat betekent dat kiesgerechtigden twee soorten stemmen hebben. Kandidaten kunnen rechtstreeks gekozen worden met de Erststimme, ook wel de 'kiesdistrictstem' genoemd. Met de Zweitstimme stemt men niet op een persoon, maar op een partij. De uitkomst van deze Zweitstimmen is beslissend voor de uiteindelijke zetelverdeling in de Bondsdag. In Duitsland geldt verder een kiesdrempel van vijf procent: partijen moeten minstens vijf procent van de Zweitstim-

men behalen, om in de Bondsdag te komen.

'Ampel-coalitie'

De huidige bondskanselier Olaf Scholz werd op 8 december 2021 door de Duitse Bondsdag tot bondskanselier gekozen. Het huidige, in december gevallen, kabinet bestond uit de SPD, de Groenen en de FDP. Kabinet-Scholz wordt ook wel de Ampel-Koalition ('verkeerslichtcoalitie') genoemd, wat duidt op de partijkleuren van de regeringspartijen: SPD (rood), FDP (geel) en de groenen (groen). Met de val van de Ampel-coalitie ontstond het begrip 'Ampel-Aus', wat zoiets betekent als 'het is gedaan met de Ampel-coalitie'. Ampel-Aus is zelfs verkozen tot het 'woord van het jaar 2024' in Duitsland.

Duitse politieke partijen

Anders dan in Nederland, kent Duitsland een beperkt aantal partijen. Duitsland heeft dan ook vaak een tweepartijencoalitie. De CDU en de SPD zijn met afstand de twee grootste partijen.

Lijsttrekker: Friedrich Merz
Politieke kleur: christendemocratisch
Nederlandse equivalent: CDA
Huidig zetelaantal Bondsdag: 197/736

De CSU opereert slechts in Beieren en de CDU treedt op in de overige vijftien Bundesländern. Hoewel de CSU door velen als conservatiever en rechtser dan de CDU wordt gezien en de CSU niet als 'Beierse zijtak' van de CDU wil worden beschouwd, vormen de afgevaardigden van beide partijen samen één fractie (de Unionsfraktion) en vormen geen onderlinge concurrentie. De partijen hebben bijvoorbeeld dezelfde Spitzenkandidat (lijsttrekker) en voeren hetzelfde verkiezingsprogramma.

Lijsttrekker: Olaf Scholz
Politieke kleur: sociaaldemocratisch
Nederlandse equivalent: PvdA
Huidig zetelaantal Bondsdag: 206/736

De SPD, de oudste politieke partij van Duitsland, van huidig bondskanselier Scholz won de verkiezingen van 2021 tegen verwachtingen in. De SPD en de CDU-CSU zijn de twee grootste politieke partijen. Samen vormen ze vrijwel altijd de meerderheid in de Bondsdag, waarmee de mogelijkheid tot een 'GroKo' ontstaat. De Große Koalition (grote coalitie) is een coalitie tussen de CDU-CSU en de SPD. Angela Merkel, de Bundeskanzlerin van 2005 tot 2021, gaf leiding aan drie 'GroKo's'.

Freie FDP Demokraten

Lijsttrekker: Christian Lindner
Politieke kleur: klassiek liberaal
Nederlandse equivalent: VVD, D66
Huidig zetelaantal Bondsdag: 92/736

Begin november werd Christian Lindner, minister van financiën en partijleider van de FDP, ontslagen door Scholz na een onderling conflict tussen hen. Hierop stapten alle FDP-ministers uit de regering, waarna een minderheidskabinet van de SPD en de Groenen overbleef.

Indien een coalitie tussen de CDU-CSU, de SPD en de FDP ontstaat, spreekt men ook wel van een Deutschland-Koalition (Duitslandcoalitie). Deze naam duidt op de kleuren van de Duitse vlag: zwart (CDU-CSU), rood (SPD) en geel (FDP). De Duitse 'liberale kleur' is geel en niet blauw, zoals in Nederland en België.

Lijsttrekker: Robert Habeck
Politieke kleur: ecologisch
Nederlandse equivalent: GroenLinks
Huidig zetelaantal Bondsdag: 118/736

**BÜNDNIS 90
DIE GRÜNEN**

Bündnis 90/Die Grünen is in 1993 opgericht, na een fusie tussen de West-Duitse Grünen en de Oost-Duitse Bündnis 90. Op dit moment is de partij de op twee (CDU-CSU en SPD) na grootste partij in Duitsland. Bij de verkiezingen van 2021 won de partij, die toen 67 zetels had, maar liefst 51 zetels in de Bondsdag.

Alternative
für
Deutschland

Lijsttrekker: Alice Weidel
Politieke kleur: radicaal-rechts
Nederlandse equivalent: PVV, FvD
Huidig zetelaantal Bondsdag: 83/736

Alternative für Deutschland is pas in 2013 opgericht. De AfD won bij de deelstaatverkiezingen in september 2024 aanzienlijk in drie Oost-Duitse Bundesländern: Saksen, Thüringen en Brandenburg. In Thüringen werd de partij zelfs de grootste. De AfD is voor de Verfassungsschutz, de Duitse veiligheidsdienst die ziet op de bescherming van de grondwet, een 'Verdachtsfall'. De JA (Junge Alternative für Deutschland), de jongerenbeweging van de AfD, is door de Verfassungsschutz als rechtsextremistisch bestempeld.

Lijsttrekker: Jan van Aken en Heidi Reichinnek

Politieke kleur: extreemlinks

Nederlandse equivalent: geen

Huidig zetelaantal Bondsdag: 28/736

DIE LINKE.

Die Linke is in 2007 ontstaan, na een fusie tussen de Oost-Duitse, links populistische PDS en de West-Duitse WASG. Voor sommige partijen vormt het DDR-verleden van de partij een obstakel om met Die Linke samen te werken. Dit obstakel kent men in Oost-Duitsland echter niet, waar Die Linke in alle vijf de Oost-Duitse deelstaten bestuurt. Zo had de deelstaat Thüringen tot december 2024 zelfs een minister-president van Die Linke.

In oktober 2023 stapte Sahra Wagenknecht, fractievoorzitter van Die Linke, samen met negen andere partijgenoten met een Linke-zetel, uit de partij en richtte haar eigen partij op. Daarmee kwam de partij met 28 zetels onder de grens van 37 zetels terecht. De partij verloor haar fractierechten, wat minder invloed en minder financiële middelen betekent.

Bündnis Sahra Wagenknecht

Lijsttrekker:

Politieke kleur: links populistisch, nationalistisch en cultureel conservatief

Nederlandse equivalent: geen

Volgens Sahra Wagenknecht is de Ampel-coalitie de 'slechtste regering in de Duitse geschiedenis'. De politica is zeer omstreden. Zo staat ze bijvoorbeeld kritisch tegenover de economische sancties tegen Rusland wil ze dat Duitsland uit de NAVO stapt.

Sinds het vertrek van Wagenknecht, zitten Die Linke en BSW in de Bondsdag met een Gruppe-status: ze zitten weliswaar in het parlement, maar hebben minder rechten dan een fractie.

Vooruitzicht

De CDU staat, samen met de CSU, al geruime tijd met kop en schouder bovenaan in de peilingen en daarmee heeft Merz grote kans Bundeskanzler te worden. Bovendien doet Merz als persoon het beter in de peilingen beter dan de niet al te populaire Scholz. De tweede plek wordt afwisselend door de SPD en de AfD ingenomen.

AMER VERK

Het Amerikaanse verkiezings-systeem is complex en verschilt wezenlijk van hoe de meeste andere landen hun staats-hoofden kiezen. In dit artikel worden kort de grootste concepten van het Amerikaanse kiesstelsel uitgelegd, namelijk de electoral college, de tussentijdse periode tussen verkiezing en inauguratie, en het impeachment proces.

ELECTORAL COLLEGE

De electoral college is het resultaat van een discussie op de Constitutionele Conferentie van 1787 waarbij de founding fathers het niet met elkaar eens waren over hoe de president gekozen moest worden. Aan de ene zijde had je degenen die vonden dat een president die verkozen is door het congres geen goed idee was, omdat het risico er was dat de wetgevende en uitvoerende machten niet goed gescheiden zouden zijn. Aan de andere kant waren degenen die vreesden dat een populistische president te veel macht zou hebben en dat de gemiddelde burger niet genoeg afwist van de politiek om in staat zijn een president te kiezen. De electoral college was een compromis: noch congres noch de ingezetenen zouden de president kiezen, maar een tussenpersoon door de staten aangewezen. Een kandidaat moest de helft van de electoral stemmen krijgen om het presidentschap te winnen. De hoeveelheid electors was gelijk aan de aantal congressmannen die elke staat had. Dit werd bepaald aan de hand van de bevolking van elke staat. Er viel discussie over of slaven al dan niet zouden meetellen.

RIKAANSE KIEZINGEN 101

Slaven waren niet kiesgerechtigd, dus het noorden met relatief minder slaven wilde niet dat deze zouden meetellen. In het zuiden waren ze bang dat, indien slaven niet werden meegeteld, ze zo weinig electors zouden krijgen dat ze geen effectieve zeggenschap zouden hebben in de verkiezingen. Ongeveer 40% van de bevolking van de Zuidelijke Staten in 1787 was slaaf. Als compromis is besloten dat 3/5 van de slaven bevolking zou worden meegeteld. Het relatief kleine Virginia, waar 60% van de bevolking slaven was, kreeg 12 electors. In 1878 was dit een kwart van het aantal electors nodig om het presidentschap te winnen.

De originele intentie was dat de electors volledig zelfstandig zouden stemmen. Hedendaags is dit niet meer het geval. In elke staat, behoudens Maine en Nebraska, is er wetgeving gekomen dat electors moeten stemmen voor de kandidaat die de volksstemming in die staat heeft gewonnen. In 2016 hadden zeven electors tegen de volksstemming gestemd. Ze werden faithless electors genoemd en werden bestraft met een boete of een vervanging van hun stem. Het is vaker gebeurd, maar nog nooit heeft de stem van een faithless elector een effect gehad op de uitkomst van de verkiezing. In 2020 heeft de Supreme Court gezegd dat de grondwet niet eist dat electors vrij mogen stemmen en dat staten wetgeving mogen schrijven over hoe de electors moeten stemmen en faithless electors mag straffen. De founding fathers hadden ook niet voorspeld dat de VS van de toekomst een tweepartijensysteem zou hanteren. In hun gedachten zouden er meerdere kandidaten zijn die de electoral college, zoals benoemd, pas vergaderen op de eerste maandag na de tweede woensdag in december. Dit is in de Grondwet neergelegd en verklaart de eerste paar weken van de tussentijdse periode. Ten tweede moest, in de dagen waarin de

Grondwet werd geschreven, alles met de hand: het tellen van stemmen, het transporteren van stemmen naar de hoofdstaat van elke staat en het bijeenkomen van de electoral college die allemaal te paard waren. De inauguratie van George Washington zelf werd een maand vertraagd door een sneeuwstorm.

Met de opkomst van de auto en wegen is deze tijd verkort tot de huidige situatie. In 1933 heeft het Congres een wijziging aan de Grondwet gemaakt om de nieuwe datum van inauguratie te verplaatsen naar 20 januari. De vraag blijft dan waarom er überhaupt nog een periode is tussen de verkiezingen en inauguratie als het mogelijk is om dit binnen twee dagen te doen, zoals in het VK. In de VS is de president de uitvoerende macht en tegelijkertijd de wetgevende macht. Hij krijgt meer verantwoordelijkheden, in hoeveelheid maar ook verscheidenheid. De tussentijdse periode wordt gebruikt voor een overname van taken. De nieuwe president wordt geïnformeerd over politieke afspraken die zijn gemaakt, staatsgeheimen en dergelijke zaken. Het oude kabinet valt en een nieuw kabinet moet worden samengesteld. Meer dan 4.000 administratieve posities moeten worden gevuld. De vijftien uitvoerende afdelingen (zoals onderwijs, defensie en arbeid) hebben allemaal een nieuwe voorzitter nodig. Verder moet de oude president het Witte Huis verlaten. Hij gebruikt deze periode om zijn spullen in te pakken en te vertrekken.

Deze tussentijdse periode wordt soms ook de lame duck periode genoemd. Dit omdat de VS politiek relatief zwak is in deze periode. De nieuwe president is nog niet geïnaugureerd en heeft dus nog niet de macht om bindende afspraken te maken. De oude president kan op zich wel afspraken maken, maar heeft een

zwakke onderhandelingspositie omdat er een nieuwe president komt. In de verkiezingen van 2000 ontstond er veel verwarring over wie de verkiezingen had gewonnen en zijn rechtszaken aangespannen tijdens de lame-duck periode, zodat pas vijf weken na de verkiezingen duidelijk was wie had gewonnen. In 2004 bepaalde de 9/11-commissie dat dit een van de oorzaken van 9/11 was waardoor ze minder snel het gevaar konden identificeren.

Omdat Trump in zijn tweede presidentschap zit zal, volgens sommige experts, zijn gehele presidentschap een soort lame-duck periode zijn. Staatshoofden van andere landen zijn ervan bewust dat hij niet nog een keer verkozen kan worden en alles dat hij nu afspreekt over vier jaar door iemand anders kan worden vernietigd. Het is zeker dat het dan iemand anders zal zijn met wie zij onderhandelen.

IMPEACHMENT

Om van een president af te komen zonder dat vier jaar voorbij zijn gegaan is een impeachment proces nodig. Impeachment kan tegen iedere ambtenaar worden gebruikt. Het proces is in de Grondwet neergelegd en begint bij de House, die articles of impeachment tegen de ambtenaar brengt. Deze vormen een soort tenlastelegging. De House stemt op de articles of impeachment met een simpele meerderheid van de helft plus een. Op dit moment heeft de House een kleine republikeinse meerderheid van 220, met 218 nodig voor de meerderheid. Leden van de House hoeven niet volgens hun partij te stemmen. Als de House de articles aanneemt is de ambtenaar impeached, maar hoeft hij niet zijn positie te verlaten. Dit is in de geschiedenis van de VS maar vier keer voor een president gebeurd: Andrew Johnson in 1868, Bill Clinton in 1998 en Donald Trump in 2019 en weer in 2021. Geen van de drie heeft hun ambt verlaten.

Vervolgens houdt de Senaat een impeachment proces. Als de impeachment de president betreft, wordt de voorzitter van het proces de Chief Justice (lees: voorzitter) van de Supreme Court. Het artikel waar de Chief Justice als voorzitter van het impeachment proces wordt aangewezen

is overigens het enige artikel in de Grondwet die het bestaan van de Chief Justice aangeeft. De huidige Chief Justice is John Roberts, een relatief gematigde conservatieve rechter die afwisselt tussen links en rechts in het wijzen van zaken. De Senaat stemt met een gekwalificeerde meerderheid van 2/3 van de aanwezigen om de ambtenaar uit zijn ambt te verwijderen. De Senaat kan, met een normale meerderheid van de helft plus een, stemmen om iemand te verbieden ooit weer een ambt met federale macht te bekleden.

Impeachment neemt de vorm van een Amerikaanse strafproces, waar de House de prosecution is en de zaak presenteert aan de voorzitter (de Chief Justice). De beschuldigde ambtenaar mag een verweer maken. Beide partijen hebben het recht om getuigen op te roepen en ze te ondervragen.

LITERATUURLIJST

JAPANS STRAFRECHT :

- <https://www.hrw.org/report/2023/05/25/japans-hostage-justice-system/denial-bail-coerced-confessions-and-lack-access>
- Japans 'Hostage Justice System': Denial of Bail, Coerced Confessions, and Lack of Access to Lawyers. Human Rights Watch, 2023. Geraadpleegd via: <https://www.hrw.org/report/2023/05/25/japans-hostage-justice-system/denial-bail-coerced-confessions-and-lack-access>
- Japan: Acquittal of man who spent 45 years on death row pivotal moment for justice. Amnesty International, 26 september 2024. Geraadpleegd via: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/09/japan-acquittal-of-man-who-spent-45-years-on-death-row-pivotal-moment-for-justice/>
- On death row in Japan: Iwao Hakamada's long wait. Policy Review. Hoover Institution, Stanford University. 1 augustus 2005.
- 'Longest time on death row. Guinness World Records. Guinnessworldrecords.com. Geraadpleegd via: <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/65679-longest-time-on-death-row>
- Japan: Acquittal of man who spent 45 years on death row pivotal moment for justice. Amnesty International, 26 september 2024. Geraadpleegd via: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/09/japan-acquittal-of-man-who-spent-45-years-on-death-row-pivotal-moment-for-justice/>
- L. Lou. Analysis of Japanese Cultural Patterns —Based on Hofstede's Value Dimensions and Minkov's Cultural Dimensions (2024). International Journal of Education and Humanities 2024, p. 2.
- E.B. Rasmusen & J.M. Ramseyer, Why is the Japanese Conviction Rate so High?, 30. J. Legal Stud. 53 (2001), Harvard Law School, p.56-57.

TRUE CRIME

Dorlo 2018

C. Dorlo, 'Making a Murder is geen realiteit, dat moet de kijker beseffen', NOS 24 oktober 2018.

Montgomery 2022

H. Montgomery, 'Monster: Jeffrey Dahmer: Did TV go too far in 2022?', BBC 30 december 2022.

Put 2018

E. Put, 'Waarom we zo van bloedige true crime houden', NOS 12 juli 2018.

Smit 2022

Smit 2022

F. Smit, 'Makers van true crime lijken soms te vergeten dat het om echte mensen gaat', De Volkskrant 28 september 2022.

Tienhooven 2024

Tienhooven 2024

G. Tienhooven, 'Waarom we geen genoeg krijgen van true crime: Ik ben bang dat we moeten toegeven dat we vooral kijken uit sensatie', Het Parool 18 november 2024.

De Vries 2021

J. de Vries, 'De aantrekkingskracht van de waargebeurde moord, De Groene Amsterdammer 2021/42.

FILOSOFIE

- Odyssee IX
- Plato, Νόμοι. 3.680b-c.
- Prauscello, L. (2017). Plato Laws 3.680b-c. The Journal of Hellenic Studies.

AMERIKAANSE VERKIEZINGEN

Elving 2020

R. Elving, 'Wait, Wait, Don't Inaugurate: Why the U.S. Takes So Long To Change Presidents', NPR, 27 november 2020.

Michigan State University 2024

'Ask the Expert: The history of lame-duck presidents', Michigan State University, 14 november 2024.

National Archives 2024

'What is the Electoral College?', archives.gov, 4 november 2024.

Pruitt 2024

S. Pruitt, 'How Are Electoral College Electors Chose?' history.com, 4 november 2024.

Roos 2024

D. Roos, 'Why Was The Electoral College Created?', history.com, 7 oktober 2024.

U.S. Embassy & Consulates in Italy 2021

'Why so much time from election to inauguration of a U.S. president?', it.usembassy.gov, 20 januari 2021.

USA Gov 2025

'How federal impeachment works', usa.gov, 13 januari 2025.

United States Senate

'About Impeachment', senate.gov.

